Վրթանես Փափազյան

Կորսված արդարություն

Մի անգամ Արդարությունն անհետացավ հանկարծ:

Ասենք, նա հաճախ էր կորսվում:

Խուսափելով իրեն ծյուրող, պատնիպատ խփող, լլկող անձերից, հաճախ նա փախչում էր լեռները, պահվում աշխարհիս հեռավոր անկյուններում: Բայց ամեն անգամ, այսպես կամ այնպես, հաջողվում էր նրան գտնել, բռնել, վանդակի կամ սնդուկի մեջ դնել, ուզածին պես գործածել . . . չարչարել:

Այս անգամ սակայն, չգիտեմ ի՞նչ հնարքով, Արդարությանը հաջողվեց լավ անհետանալ . այնպես լավ թաքնվեց, որ մարդիկ աղոթքով, եզվիտությամբ, ուժով կամ ոսկով իսկ անկարող եղան նրան գտնելու:

Սկսեց մեծ իրարանցում: Առանց Արդարության դժվար էր ապրել, մանավանդ որ նրա անհետանալովը, բազմանում էին մարդկության «օգտակար» շա՛տ հաստատություններ և շատ աղտոտություններ, որպիսիք են՝ կեղծավորություն, անիրավություն, խաբեություն, արյունհեղություն և այդպիսի շատ այլ «թյուն»-ներ, որոնց այնքան լավ դիմակավորում էր Արդարությունը:

Եվ ահա Արդարությանը փնտրելու ելավ նախ մի պատերազմիկ-ազնվական: Շատ զորք ժողովեց, վաշտ ու գունդ կազմեց և երդվեց, որ Արդարությունը ո՛ր ծակը մտած լիներ, պիտի հաներ, ձեռքն ու ոտը կապած՝ պիտի մեջտեղ բերեր:

Այդ պատճառով իսկ, ոտնակոխ տալով նա գյուղ ու քաղաք, արյուն սփռելով դաշտ ու ձոր, ջարդեց, սրամաշ արավ

ամեն ինչ, տակնուվրա դարձրեց ամեն բնակություն, և այդպես առաջ էր գնում, հուսալով բռնել Արդարությանը:

Նրանից հետո ճանապարհ ընկավ Արդարությունը որոնելու մի շատ հարուստ մեծատուն: Ոսկի ու արծաթ, զարդ ու զարդարանք բարձեց ուղտերի և, վստահ իր ոսկու վրա, տնից դուրս եկավ: Ասում են, որ մի քանի հատ էլ սիրուն կանայք վերցրեց, որ ոսկու փայլի վրա գեղեցկության հրապույրն էլ ավելացներ:

— Կտեսնեք,— պնդում էր նա,— Արդարությունը ոսկովս պիտի գնեմ, կանանցով պիտի գրավեմ և սնդուկիս մեջ դրած՝ պիտի մեջտեղ բերեմ:

Այդպես էր ահա, որ բռունցքն ու ոսկին գնացին Արդարությունը որոնելու . . . Եվ դեռ գնում են:

Թո՛ղ գնան:

Տեսնենք այժմ, թե ո՞վ էր այդ երրորդ անձը, որ խեղճ ու կրակ, ցնցոտիք հագին, ճակատը վշտերով խոր-խոր ակոսած, մտածեց ելնել Արդարությունը որոնելու:

Ասենք ազնվականը սուր ուներ, հարուստը՝ ոսկի, իսկ նա ի՞նչ ուներ, ինչո՞վ պիտի գտներ Արդարությունը:

Թշվառն էր դա: Բոլոր ընծաների փոխարեն էլ տարածն էր մի չնչին սրվակ, որ ամուր կերպով սեղմել էր կրծքին և համառությամբ ճանապարհ ընկել: Բանն այն է, որ սրվակը լցրել էր մի չլսված հեղուկով: Որբից մի արցունք, ընկածից մի հառաչ, գործավորից մի դառը քրտինք… Մի խոսքով, վշտերի արցունքներից մի-մի կաթիլ ժողոված, լցրել էր շիշը, պինդ փակել և կարծում էր, թե տարածն անշուշտ պիտի գրավեր Արդարությանը:

Ու քայլում էր: Անցնելով մեծ-մեծ քաղաքներից, խուլ, հեռավոր գյուղերից, քայլում էր անխոնջ, ձորեր ցած իջնում, լեռներն ի վեր ելնում, ամեն քայլափոխին էլ կանգ առնելով՝ կանչում .

— Ո՞ւր ես, Արդարությո՛ւն:

Արդարությունը չկար: Ո՛չ երևում էր, ո՛չ էլ ձայն տալիս:

Անոթի, ծարավ, հոգնած, վշտալից, երկար թափառեց թշվառն ամեն ուղղությամբ, սրտի վրա սեղմած ունենալով սրվակը, որի հեղուկը սկսել էր եռալ ու տաքանալ: Արդարությունը սակայն չխղճաց նրան էլ. ո՛չ երևաց, ո՛չ էլ գոյությունը հայտնեց:

Վերջապես, երբ հուսաբեկ և ուժասպառ հասել էր լեռան կատարին, նստեց մի ժայռի վրա և սկսեց մտածել, թե իզուր էր Արդարությունը որոնել, քանի որ խուսափում էր նա թշվառից անգամ:

Եվ երբ այդպես մտածեց, բարկացած հանեց ծոցից սրվակն ու խփեց ժայռին:

Գնա՛, ոչնչացի՛ր, գոչեց նա, իզուր են բոլոր վշտերն ու արցունքները . Արդարությունը թշվառին չի՛ սիրում . . .

Բայց հազիվ թե սրվակը փշրվել էր, լսվեց մի ահեղ որոտում . հոսած արցունքներից թանձր ծուխ բարձրացավ, փրփրաց, ոլորվեց և նրա միջից, ահաբեկ թշվառի առաջ, դուրս ցցվեց մի ահեղ հսկա:

Սարսափած թշվառն ընկավ երեսի վրա:

Ելի՛ր, կանչեց հսկան մեծաձայն, ելի՛ր և մի՛ վախենալ:

Ո՞վ ես դու, ահե՛ղ ոգի, հարցրեց թշվառը:

Ե՞ս, գոչեց հսկան, ես Բողոքն եմ, որ ծնա այդ թափած արցունքներից և որ պիտի աշխարհ բերեմ անհայտացած Արդարությունը . . . Նայի՛ր . . .

Ապա արշալույսի կարմրորակ լույսի մեջ ցցվեց հսկայի վեհ հասակը, դարձած դեպի բարձրությունները, ուր սկսել էր մի փոթորիկ և ուր գետինն ամբողջ դողում էր դղրդյունով:

Եվ հեռուն, հսկայի պարզած ձեռքի կողմը, մի կույտ մաքուր ամպերի բացվածքից, երևան եկավ թաքնված Արդարությունը, խորունկ, տխուր հայացքով, առանց կշեռքի, առանց մեծ սրի:
Ե՛կ, Արդարություն, կանչեց Բողոքը, ես ծնվել եմ և իմ ձայնը թո՛ղ քեզ համար կշեռք ու սուր դառնա . ե՛կ, Արդարություն . . .

Բայց Արդարությունն անշարժ ու տխուր նայեց նրան, նայեց թշվառին և ասաց .

Դեռ ո՛չ . . . դեռ դու փոքր ես . գնա, քայլի՛ր, կուտակի՛ր արցունք, կուտակի՛ր վշտեր, մեծացիր, որպես օվկիան, կատաղի՛ր որպես հեղեղատ և այն ժամանա՛կ միայն ես կգամ իմ սրով և իմ կշիռով . . .

Ապա ամպը սահեց, և Արդարությունը նորից անհետացավ իր անմատչելի բարձրության մեջ . . .

Այդ օրվանից ահա՝ պատերազմիկ զորեղն արյունի մեջն է որոնում Արդարությունը, հարուստը՝ ոսկու, և թշվառը, նստած իր վշտերի մոտ, արցունքներով մեծացնում է Բողոքին, որ նա վերակոչե աշխարհում՝ կորսված Արդարությունը . . .